

Patroon en argument

Een dubbelfestbundel bij het emeritaat van William Van Belle en Joop van der Horst

Onder redactie van Freek Van de Velde, Hans Smessaert, Frank Van Eynde, Sara Verbrugge

Met bijdragen van Liesbeth Augustinus (KU Leuven), Hans Broekhuis (Meertens Instituut), Filip Buekens (KU Leuven), Paul Claes (KU Leuven), Marja Clement (University of Zürich), Timothy Colleman (U Gent), Bert Cornillie (KU Leuven), Evie Coussé (University of Gothenburg), Kristin Davidse (KU Leuven), Georges De Schutter (UA), Hendrik De Smet (KU Leuven), Lorenz Demey (KU Leuven), Gunther De Vogelaer (University of Münster), Sarah D'Hertefelt (KU Leuven), Sylvain Dieltjens (KU Leuven), Kristien Dieussaert (KU Leuven), Luk Draye (KU Leuven), Flip Droste (KU Leuven), Els Elffers (UvA), Kurt Feyaerts (KU Leuven), Dirk Geeraerts (KU Leuven), Marinel Gerritsen (Radboud U Nijmegen), Paul Gillaerts (KU Leuven), Elvira Glaser (University of Zürich), Pierre Godin (UCL), Ingeborg Harmes (University of Münster), Priscilla Heyndrickx (KU Leuven), Jack Hoeksema (RU Groningen), Wim Honselaar (UvA), Matthias Hüning (FU Berlin), Leen Janssen (KU Leuven), Theo Janssen (VU Amsterdam), Karolien Janssens (UA), Koen Jaspaerts (KU Leuven), Evelien Keizer (University of Vienna), Wim Klooster (UvA), Karen Lahousse (KU Leuven), Béatrice Lamiroy (KU Leuven), Odo Leys (KU Leuven), Ester Magis (VUB), Ann Marynissen (University of Cologne), Patrick Meuris (KU Leuven), Jan Noordegraaf (VU Amsterdam), Jan Nuyts (UA), Bert Oben (KU Leuven), Albert Oosterhof (KU Leuven), Jan Pekelder (Sorbonne, Paris, Charles University in Prague), Harry Perridon (UvA), Jill Puttaert (VUB), Arend Quak (UvA), Tom Ruetten (HU Berlin), Gijsbert Rutten (Leiden University), Walter Schaeken (KU Leuven), Ina Schermer-Vermeer (UvA), Ineke Schuurman (KU Leuven), Hans Smessaert (KU Leuven), Jan Strop (UvA), Dorien Van de Mierop (KU Leuven), Freek Van de Velde (KU Leuven), Hans Van de Velde (Utrecht University), Johan van der Auwera (UA), Sander van der Harst (Utrecht University), Marijke van der Wal (Leiden University), Jacques Van Keymeulen (U Gent), Daniël Van Olmen (UA, University of Lancaster), Marc van Oostendorp (Leiden University), Vincent Vandeghinste (KU Leuven), Roxane Vandenberghe (U Gent), Aleydis Vandebossche (VUB), Wim Vandebussche (VUB), Ton vanderwouden (Meertens Instituut), Willy Vandeweghe (U Gent, KANTL), Frank Van Eynde (KU Leuven), Sara Verbrugge (KU Leuven), Jean-Christophe Verstraete (KU Leuven), Ulrike Vogl (University of Vienna), Rik Vosters (VUB), Fred Weerman (UvA), Roland Willemyns (VUB), Eline Zenner (KU Leuven)

© 2014 by Leuven University Press / Presses Universitaires de Louvain / Universitaire Pers Leuven, Minderbroedersstraat 4, B-3000 Leuven (Belgium)

ISBN 978 94 6270 014 7

D / 2014 / 1869 / 59

Distributed by Leuven University Press

<http://upers.kuleuven.be/nl/book/9789462700147>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

**FREEK VAN DE VELDE, HANS SMESSAERT
FRANK VAN EYNDE, SARA VERBRUGGE (RED.)**

PATROON *en* ARGUMENT

**Een dubbelfeestbundel
bij het emeritaat van**

WILLIAM VAN BELLE

EN

JOOP VAN DER HORST

UNIVERSITAIRE PERS LEUVEN

Overdruk uit *Patroon en argument* - ISBN 978 94 6270 014 7 - © Universitaire Pers Leuven 2014

PATROON EN ARGUMENT

Patroon en argument

Een dubbelfeestbundel bij het emeritaat van
William Van Belle en Joop van der Horst

Onder redactie van
Freek Van de Velde
Hans Smessaert
Frank Van Eynde
Sara Verbrugge

UNIVERSITAIRE PERS LEUVEN

© 2014 Universitaire Pers Leuven / Leuven University Press / Presses Universitaires de Louvain. Minderbroedersstraat 4, B-3000 Leuven

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ISBN 978 94 6270 014 7

D/ 2014 / 1869 / 58

NUR: 623

Ontwerp cover: Griet Van Haute

Opmaak: Friedemann BVBA

Inleiding

“twee hoogleraren, sieraden hunner universiteit, die hun tijd niet te kostbaar achtten om in breedvoerige betoogen hun vooropgezette meening kracht van bewijs te geven”

(uit: Jacobs, A.H. 1899. *Vrouwenbelangen. Drie vraagstukken van actueelen aard*. Amsterdam: L.J. Veen)

Op 1 oktober 2014 zwaaiden twee hoogleraren Nederlandse taalkunde af aan de Leuvense universiteit: William Van Belle en Joop van der Horst. Jarenlang hebben ze hun stempel gedrukt op de opleiding. Een gunstig stempel, zeker als je de mening vraagt van de afgestudeerden, want beiden waren populaire docenten. En dat bereikten ze niet door het niveau van hun vakken te laten zakken in een slecht ingelicht idee van hoe je de studenten ter wille kunt zijn. Integendeel, het basisvak syntaxis van William Van Belle was voor tal van studenten een onneembare horde, en gold als een efficiënte manier om de onvermijdelijke schifting van de eerstejaarsstudenten door te voeren, en Joop van der Horst stond bekend om zijn Hollandse zuinigheid als het op cijfers geven aankwam. Meer dan één gevorderd student uit de bovenbouw die ervan uitging dat de buit al binnen was en er zich gemakkelijk van afmaakte bij het studeren, keek ontzet naar zijn resultatenblad, waar een kletterende onvoldoende voor Middelnederlands op stond. Wat hen dan wel zo populair maakte, was hun beider volslagen gebrek aan capsones. Thesisstudenten werden hartelijk ontvangen, verstandige vragen tijdens of na het college werden uitvoerig behandeld, minder verstandige vragen werden tactvol afgehandeld en uitnodigingen voor deelname aan extracurriculaire activiteiten werden meestal aangenomen. Die pretentieloze, joviale aanpak kenmerkte trouwens ook hun omgang met de collega's. In een departement waar soms stennis gemaakt wordt over bagatellen – de universiteit is hierin niet anders dan enige andere werkplek – was William, als departementsvoorzitter gedurende vele jaren, de juiste man op de juiste plaats om de sociale brandjes te blussen voor ze uitsloegen. Het is ook niet verwonderlijk dat beide heren het uitstekend met elkaar

konden vinden. Ze zijn vrienden geworden, en daar heeft hun emeritaat naar verluidt niets aan veranderd. Net zoals bij de studenten was hun joviale reputatie niet gebaseerd op opportunisme. Menig collega heeft aan William en Joop een hardnekkige wetenschappelijke tegenstander gehad: ze waren bepaald niet uit het lood te slaan in verwoede discussies op doctoraatsverdedigingen, lezingen en op papier, en konden tot wanhoop én ontzag van hun collega's uit het niets doorslaande argumenten tevoorschijn toveren die een zorgvuldig opgebouwd en onwankelbaar geacht standpunt van tafel vermochten te vegen. Met de titel van dit boek, *Patroon en argument*, en met het motto dat boven deze inleiding prijkt, hebben we hulde willen brengen aan het karakter en de beroepsernst van deze twee bijzondere neerlandici, en met name aan hun vermogen om patronen bloot te leggen in het taalgebruik, in zijn historische, sociale en pragmatische dimensies, en hun betoog overtuigend te maken door het te ondersteunen met een verbijsterend scala aan doortimmerde argumenten. Dat het woord *patroon* een extra betekenis heeft, die enigszins vloekt met het *ni dieu ni maître* gehalte van de jubilarissen, moet de lezer maar voor lief nemen.

Deze twee hoogleraren, wars van opportunistische vleierij of gekonkel, zullen erg gemist worden aan het departement. We dachten dan ook dat het passend was om dit dubbelemeritaat te markeren met iets tastbaars. We zaten met de handen in het haar, want je kunt niet met eender wat komen aanzetten. In zijn boek *Taal op drift* (2013, dus kort vóór zijn eigen emeritaat) laat Joop zich laatdunkend uit over de studenten van de Deense taalkundige Otto Jespersen (1860 - 1943), die de legendarische hoogleraar bij zijn afscheid bedachten met een bloemenvaas, wat de auteur toch een beetje minnetjes vond. Géén bloemenvaas dus. Een huldealbum dan? Dat lag niet voor de hand. Huldealbums zijn niet populair, vooral bij contribuanten. Daar zijn verschillende redenen voor. Allereerst dat ze bibliometrisch minder doorwegen dan tijdschriftartikelen, wat ze in het huidig tijdsgewricht een verlieslatende post maakt. Verder is het afgelopen decennium een grootscheepse generatiewissel aan de gang, waardoor academici in de leeftijdsklasse tussen zeg 55 en 75 jaar, een voltijdse baan hebben aan het vullen van huldealbums voor hun emeriterende collegae. Als je een oproep doet om een bijdrage te leveren voor een huldealbum, loop je het risico dat je te weinig reacties krijgt, of alleen van mensen die verder niet veel om handen hebben, zodat de auteurslijst een flauwe afspiegeling is van de eigenlijke waardering

onder collega's. In ons geval liepen we het bijkomende risico dat er zich een scheve verdeling van hulde-artikelen voor elk van beide emeriti zou kunnen voordoen: een stroom artikelen voor William en een paar halve kladjes voor Joop, of vice versa. Die bezwaren hebben we onverschrokken genegeerd, en we zijn gaan peilen naar interesse, en kijk: dat bleek buitengewoon mee te vallen. Bijna iedereen die we aanschreven was enthousiast, al zijn sommige collega's er uiteindelijk niet toe gekomen ook werkelijk een stuk in te leveren, vaak om begrijpelijke redenen. Niettemin bleken er ook na deze onvermijdelijke selectie nog ruim voldoende stukken voorhanden om een bundel mee te vullen. Eigenlijk was dat een nieuw probleem: het was al vroeg duidelijk dat we de kaap van de 500 bladzijden makkelijk zouden ronden, waardoor de kostprijs voor het uitgeven schrikbarend steeg. Daar kwam van uitgeveryswege nog de begrijpelijke bezorgdheid bij dat het boek daardoor nog meer onverkoopt zou worden dan een in het Nederlands geschreven verzamelband over taalkunde toch al is: een aanzienlijk deel van de potentiële afzetmarkt is als auteur betrokken bij het boek, en gaat zich niet bovenop het presentemplaar nog een tweede exemplaar aanschaffen. En als de situatie aan onze faculteit representatief is, en ook elders de vakbibliotheken kampen met krimpemde budgetten voor de aanschaf van boeken, onder andere door de hoog oplopende kosten voor tijdschriftabonnementen, dan moeten ook van die kant geen royale bestelorders verwacht worden. We willen de Universitaire Pers Leuven dan ook van harte bedanken de uitgave van dit boek te hebben willen ondersteunen. Daarvoor moeten we eigenlijk ook Joop van der Horst zelf dankbaar zijn, want die heeft veel eigen werk in het fonds van de UPL, zodat die zich toch ook een beetje moreel onder druk gezet gevoeld moet hebben. Niettemin kon de uitgave natuurlijk alleen tot stand komen met bijkomende financiering. Daarvoor willen we van harte de volgende subsidieverstrekters bedanken: de opleiding Taal & Bedrijf, de onderzoeksgroep ComForT, het Centrum voor Computerlinguïstiek (CCL), de groep Reasoning, Argumentation & Thinking, de faculteit Letteren en het tijdschrift *Leuvense Bijdragen*. Een bijzondere vermelding verdient Willy Smedts, die het grootste deel van het budget voor zijn rekening nam, Dorien Van de Mierop, die de budgetten van Taal & Bedrijf vrijgaf en Walter Schaeken, die geld kon vrijmaken van de groep Reasoning, Argumentation & Thinking. Het lijkt ons redelijk dat de gefêterden deze gulheid te gelegener tijd testamentair vereffenen. Verder willen we ook de reviewers bedanken die de stukken mee nagelezen

hebben en de auteurs hebben behoed voor overgeslagen stappen in de redenering, over het hoofd gekeken vakpublicaties of onzorgvuldige formuleringen. Het is een lange lijst: Liesbeth Augustinus, Johan van der Auwera, Ronny Boogaart, Julie Van Bogaert, Kenneth Boumann, Geert Brône, Filip Buekens, Ingrid Van Caneghem-Ardijns, Peter-Arno Coppen, Evie Coussé, Jeroen Van Craenenbroeck, Kristin Davidse, Johan De Caluwé, Steven Delarue, Lorenz Demey, Karen Deschamps, Filip Devos, Sigurd D'hondt, Sylvain Dieltjens, Lobke Ghesquière, Paul Gillaerts, Jan Goossens, Jan Heylen, Priscilla Heynderickx, Jack Hoeksema, Koen Jaspaert, Dany Jaspers, Jacques Van Keymeulen, Karen Lahousse, Alexandra Lenz, Sterre Leufkens, Piet Mertens, Dorien Van De Mieroop, Frank van Meurs, Jan Nuyts, Marc van Oostendorp, Albert Oosterhof, Tom Ruette, Gijsbert Rutten, Ineke Schuurman, Jan Stroop, Michiel de Vaan, Reinhild Vandekerkhove, Willy Vandeweghe, Jean-Christophe Verstraete, Ton van der Wouden en Eline Zenner.

We hopen dat de bijdragen in dit boek de inspiratie zullen vormen voor nieuw werk, want we kunnen ons niet voorstellen dat Joop en William hun emeritaat in ledigheid zullen doorbrengen.

Freek Van de Velde
Hans Smessaert
Frank Van Eynde
Sara Verbrugge

INHOUD

Deel I

Syntaxis en morfologie

Willy Vandeweghe

De ANS en het plaatsschema van de hulpwerkwoorden 17

Pierre Godin

Over IPP, 'lange en korte infinitieven' en aanverwante constructies: werkwoorden over de grenzen heen van de morfologie, de syntaxis en de semantiek 33

*Frank Van Eynde, Liesbeth Augustinus,
Ineke Schuurman & Vincent Vandeghinste*

Het verrassende resultaat van een copulativiteitspeiling 47

Harry Perridon

Enige opmerkingen over de vorm van persoonlijke voornaamwoorden in koppelzinnen 63

Hendrik De Smet

De integratie van Engelse leenwerkwoorden in het Nederlands 75

Georges De Schutter

Een overzicht van PP-objecten en PP-complementen 89

Hans Broekhuis

Dubbel-voorzetselobjectconstructies? 103

Timothy Colleman

Nog eens de dubbel-voorzetselobjectconstructie 115

Odo Leys

Nog eens de trajectconstructies van het type *de trap op* 129

<i>Wim Honselaar & Evelien Keizer</i> De semantische categorie Tijd in <i>Functional Discourse Grammar</i> : syntaxis en semantiek van voorzetselloze temporele uitdrukkingen in het Nederlands	143
<i>Karen Lahousse & Béatrice Lamiroy</i> Grammaticalisatie en taalvergelijking: Nederlands <i>het is zo dat</i> vs Frans <i>c'est ainsi que</i>	163
<i>Ton van der Wouden</i> Is hier sprake van een nieuwe existentiële constructie?	179
<i>Marja Clement & Elvira Glaser</i> Hoe krijg je dit gepubliceerd? 'Krijgen'-constructies in het Nederlands	195
<i>Daniël Van Olmen & Johan van der Auwera</i> Over <i>zo'n</i> en zo meer	215
<i>Ina Schermer</i> Manneken Pis en wandelaar Bastet. Over lidwoordloze eigennaamsgroepen en de (ontbrekende) correspondentie met een naamwoordelijk gezegde	229
<i>Luk Draye</i> <i>Man</i> en <i>men</i> : een wereld van verschil	241
<i>Wim G. Klooster</i> Re <i>er</i>	255
<i>Jan Pekelder</i> Het Nederlandse subject een taalteken? Over SUB-PV-DOB- en PV-SUB-DOB-strings	271
<i>Fred Weerman</i> De januskop van complexiteit	285

Deel II Historische taalkunde en historiografie

- Marc van Oostendorp*
De geboorte van de jambe uit de geest van het Nederlands 303
- Sander van der Harst & Hans Van de Velde*
Wordt leggen schijnbaar of werkelijk liggen? 315
- Bert Cornillie*
Over de subjectieve lezing van dreigen in het 16de- en
17de-eeuwse Nederlands.
Historische pragmatiek vs contact-geïnduceerde taalverandering 329
- Evie Coussé & Freek Van de Velde*
Hulpwerkwoordselectie in drieledige perfecta met een modaal.
Een alternatieve historische verklaring 349
- Ingeborg Harmes*
Wat zou het?
Een synchrone en diachrone analyse van *zou(den)* 365
- Karolien Janssens & Jan Nuyts*
Me dunkt!
Een diachrone blik op dunken 379
- Marijke van der Wal & Gijsbert Rutten*
Negatieverschijnselen revisited 393
- Gunther De Vogelaer & Roxane Vandenberghe*
Omwille van Joop
Een onderzoek naar de geschiedenis van een
voorzetsluitdrukking 407
- Jack Hoeksema*
De opkomst van aan als verbindend element in
maatnomenconstructies 421

<i>Matthias Hüning</i> Over complexe preposities en convergentie	433
<i>Jan Stroop</i> 't Ene <i>dan</i> is 't andere niet	447
<i>Aad Quak</i> De Oudnederlandse appellatieven op <i>-ing</i>	459
<i>Albert Oosterhof & Paul Gillaerts</i> Zijn pachtbrieven formulieren? Het formulaire karakter van pachtcontracten uit het Leuvense schepenarchief	479
<i>Ann Marynissen & Theo A.J.M. Janssen</i> Vroegnieuwnederlands voor commercie en cultuur	499
<i>Dirk Geeraerts</i> Zellig Harris en het contemporaine corpuslinguïstische distributionalisme	513
<i>Jan Noordegraaf</i> Verre verwanten. D.C. Hesseling (1859-1941) over taal en taalverandering	523
Deel III Pragmatiek, toegepaste taalkunde & taalpolitiek	
<i>Filip Buekens</i> 'Buiten de taal treden' – wat zou dat kunnen betekenen?	539
<i>Lorenz Demey & Hans Smessaert</i> Logische geometrie en pragmatiek	553

<i>Leen Janssens, Sara Verbrugge, Kristien Dieussaert & Walter Schaeken</i> Maar hoe zit dat eigenlijk?	565
<i>Paul Claes</i> Claus als retoricus	579
<i>Kristin Davidse</i> Constructionele semantiek en pragmatiek in de analyse van gekloofde zinnen	593
<i>Els Elffers</i> Uitroepende zinnen	609
<i>Patrick Meuris</i> Structuursignalen in verklarende teksten	625
<i>Jean-Christophe Verstraete & Sarah D'Hertefelt</i> Polariteitsomkering bij insubordinatie	639
<i>Sylvain Dieltjens & Priscilla Heynderickx</i> Vertrouwen in de oncoloog? Analyse van consultaties in een palliatief zorgtraject	653
<i>Kurt Feyaerts & Bert Oben</i> Prettig leedvermaak. Onderzoek naar gelaagde betekenissen in het CORINTH-corpus	667
<i>Dorien Van De Mierop</i> Een verkenning van de pragmatische functies van directe rede in narratieven	683
<i>Flip Droste</i> Het Nederlands Bedreigd? Bullshit!	697
<i>Marinel Gerritsen</i> Vlamingen en Nederlanders: van cross- naar intercultureel onderzoek	707

- Koen Jaspaert*
En is 't de tale niet, wat is 't dan dat mij kwelt 723
- Ester Magis, Jill Puttaert, Aleydis Van den Bossche,
Wim Vandenbussche, Rik Vosters & Roland Willemyns*
Tussen adoptiekoe en zemelteef: iets over de houdbaarheidsdatum
van 'verse woorden' in Vlaamse en Nederlandse kranten 735
- Jacques Van Keymeulen*
De afkortingencultus 747
- Ulrike Vogl*
"Als u meer talen kent, lijdt uw moedertaal": studenten
Nederlands en hun visie op taal 759
- Eline Zenner, Tom Ruetten & Freek Van de Velde*
Taalkeuze in personeelsadvertenties: een verkennend onderzoek
door drie science floor managers 771

Dubbel-voorzetselobjectconstructies?

Hans Broekhuis

(Meertens Instituut)

Er is al enige tijd een debat gaande over de vraag hoeveel voorzetselobjecten een deelzin kan bevatten. Vaak wordt er aangenomen dat elke deelzin maximaal één voorzetselobject heeft; zie bijvoorbeeld Haeseryn et al. (1997:1179), Neeleman & Weerman (1999), Broekhuis (2004) en Broekhuis e.a. (te verschijnen). Er zijn echter ook onderzoekers die in navolging van De Schutter (1974: 227-8) aannemen dat er twee voorzetselobjecten mogelijk zijn: zie bijvoorbeeld Vandeweghe & Devos (2003), Vandeweghe (2007/2011), Colleman & Delorge (2010), en Vandeweghe & Colleman (2011). In het laatste geval gaat het, net als in het geval van directe en indirecte objecten, wel om voorzetselobjecten die een verschillende mate van aansluiting bij het werkwoord hebben: er zijn primaire en secundaire voorzetselobjecten. De eerste groep onderzoekers zal ik aanduiden als de Haeseryn- en de tweede als de Vandeweghe-groep.

1. Inleiding

Er bestaat in de literatuur weinig controverse over de benoeming van de PP *over de vakantie* in (1a) als voorzetselobject. Over de status van de PP *met Peter* in (1b) bestaat echter wel verschil van mening; de Haeseryn-groep ziet deze PP als een comitatieve bijwoordelijke bepaling, terwijl de Vandeweghe-groep hem ziet als een secundair voorzetselobject (ook wel partnerobject genoemd). Cruciaal is dat de *met*-PP in (1c) een soortgelijke functie heeft als die in (1b) en derhalve op dezelfde manier benoemd zal moeten worden: de Vandeweghe-groep analyseert deze constructie dan ook als een dubbel-voorzetselobjectconstructie.

- (1) a. dat Jan over zijn vakantie sprak.
b. dat Jan met Peter sprak.
c. dat Jan met Peter over zijn vakantie sprak.

De benoeming van de *met*-PP in (1b) als partnerobject is niet verenigbaar met de in Broekhuis (2004) voorgestelde woordvolgordetest, volgens welke voorzetselobjecten onder een neutraal intonatiepatroon niet

aan een direct object mogen voorafgaan. Het weerleggen van de stelling dat elke deelzin slecht één voorzetselobject heeft, vereist derhalve ook een weerlegging van de validiteit van deze volgordetest en dit is wat Vandeweghe & Coleman (2011: par.3) proberen te doen aan de hand van een corpusonderzoek. Hoewel het onderzoek bescheiden van opzet is en daardoor slechts tentatieve conclusies toestaat, lijkt het erop dat Vandeweghe en Coleman (voortaan V&C) van mening zijn dat er voldoende grond is om de woordvolgordetest te verwerpen. In dit artikel zal ik een aantal redenen geven voor mijn scepsis ten aanzien van deze conclusie, maar voordat ik dit doe, wil ik eerst de achtergrond van de woordvolgordetest schetsen en enkele redenen geven om comitatieve *met*-PPs als adverbiale bepaling te zien.

2. De woordvolgordetest

Bij alle verschillen van mening tussen de verschillende onderzoekers lijkt het erop dat er consensus bestaat over het feit dat een werkwoord maximaal twee objecten kan nemen: een indirect object en een direct object, een direct of indirect object en voorzetselobject en, volgens de Vandeweghe-groep, een primair en secundair voorzetselobject; zie bijvoorbeeld V&C (2011: par.4). De verschillende mogelijkheden worden geïllustreerd in (2); de passieve zinnen zijn toegevoegd om te laten zien met wat voor soort nominaal object we in de actieve zinnen te maken hebben.¹

- (2) a. Jan vertelt ons_{IO} een verhaal_{DO}.
 a'. Er werd ons een verhaal verteld.
 b. Jan beveiligd het huis_{DO} tegen inbraak_{VzO}.
 b'. Het huis wordt tegen inbraak beveiligd.
 c. Jan vertelt Marie/haar_{IO} over het probleem_{VzO}.
 c'. Er werd Marie/haar verteld over het probleem.
 d. Jan praat met Peter_{VzO} over het probleem_{VzO}.

Ondanks deze consensus zijn er een aantal werkwoorden waarvoor het op semantische gronden plausibel zou zijn dat ze meer dan twee objecten nemen. Potentiële gevallen zijn de voorbeelden in (3) met de transactiewerkwoorden *verkopen*, *kopen* en *betalen*. Voorbeeld (3a) lijkt bijvoorbeeld naast een direct en indirect object een voorzetselobject met *voor* te bevatten: het voorzetsel *voor* lijkt zijn normale locatieve be-

tekenis kwijtgeraakt te zijn en is niet (gemakkelijk) te vervangen door een ander voorzetsel.

- (3) a. Jan verkocht het boek voor tien euro aan Marie.
 b. Marie kocht het boek voor tien euro van Jan.
 c. Marie betaalde Jan tien euro voor het boek.

Volgens een aantal standaardtesten die wel voorgesteld zijn, zijn er echter ook indicaties dat de *voor*-PPs adverbiale bepalingen zijn. Zo zijn de *voor*-PPs optioneel en is het mogelijk de voorbeelden in (3) te parafraseren met behulp van een nevengeschikte ... *en PRONOMEN doet dat XP* zin, waarin de XP in het algemeen gezien wordt als een bepaling; als deze test inderdaad bruikbaar is, dan laten de voorbeelden in (4) zien dat de *voor*-PPs adverbiaal zijn.

- (4) a. Jan verkocht het boek aan Marie en hij deed dat voor tien euro.
 b. Marie kocht het boek van Jan en ze deed dat voor tien euro.
 c. Marie betaalde Jan tien euro en ze deed dat voor het boek.

Voor wat hierna volgt is het van belang op te merken dat ik de kritiek van V&C (2011:209) op de vergelijkbare ... *en wel XP*-test terecht acht, maar dat ik tevens van mening ben dat deze niet direct overdraagbaar is op de ... *en pronomes doet dat XP*-test; zie ook de bespreking in paragraaf 3. De kern van V&C's kritiek komt hierop neer dat de test alleen betrouwbare resultaten geeft als het voorzetselobject verplicht gerealiseerd wordt. Dit lijkt inderdaad te kloppen voor de ... *en wel XP*-test, maar niet voor de ... *en pronomes doet dat XP*-test. Ik heb althans de volgende oordelen over de voorbeelden in (5); mijn oordelen laten zien dat de resultaten van de twee testvarianten aanzienlijk verschillen. Dit verschil in resultaat berust op het feit dat *doet dat* in de ... *en PRONOMEN doet dat XP* zin fungeert als vervanger van de VP (werkwoord plus complementen) uit de eerste zin, terwijl *en wel* slechts een appositie-markeerder is; zie voor het laatste Herringa & De Vries (2008) en Herringa (2012).

- (5) a. Jan wacht (op de postbode).
 a'. ??Jan wacht en hij doet dat op de postbode.
 a''. Jan wacht en wel op de postbode.
 b. Jan beveiligd het huis (tegen inbraak).
 b'. ??Jan beveiligd het huis en hij doet dat tegen inbraak.
 b''. Jan beveiligd het huis en wel tegen inbraak.

De (b)-voorbeelden in (5) brengen ons direct op de in Broekhuis (2004) voorgestelde woordvolgordetest. Voorbeeld in (6a) laat zien dat het voorzetselobject *tegen inbraak* niet voor het direct object *het huis* geplaatst mag worden en (6a) laat hetzelfde zien voor een voorzetselobject en een indirect object.

- (6) a. *Jan beveiligd tegen inbraak_{vzO} het huis_{DO}.
 b. *Jan vertelt over het probleem_{vzO} Marie_{IO}.

De voorbeelden in (7) laten tenslotte zien dat de *voor*-PPs die we aantreffen bij transactiewerkwoorden wel aan het direct object kunnen voorafgaan en dit suggereert opnieuw dat we niet te maken hebben met voorzetselobjecten maar met adverbiale bepalingen.

- (7) a. Jan heeft voor tien euro dat boek aan Marie verkocht.
 b. Marie heeft voor tien euro dat boek van Jan gekocht.
 c. Marie betaalde Jan voor het boek tien euro.

3. Comitatieve *met*-PPs

Comitatieve *met*-PPs vervullen een specifieke semantische rol: ze worden gebruikt om een co-agens uit te drukken en behoren in die zin bij het subject; zie Kayne (1994) voor een syntactische analyse die op deze semantische observatie gebaseerd is, maar die ik hier niet verder zal bespreken. Dat het subject en de *met*-PP semantisch bij elkaar horen, blijkt onder meer uit het feit dat de zinnen in (8a-c) thematisch gezien min of meer hetzelfde uitdrukken als de corresponderende zinnen in de priemvoorbeelden. Op semantische gronden ligt het daarom voor de hand om met de Vandeweghe-groep aan te nemen dat de *met*-PP geselecteerd wordt door het werkwoord en dat hier dus sprake is van een voorzetselobject. En dit leidt onvermijdelijk tot de conclusie dat we in (8c) met een dubbel-voorzetselobjectconstructie te maken hebben.

- (8) a. Jan trouwt morgen met Peter.
 a'. Jan en Peter trouwen morgen.
 b. Jan bespreekt morgen het probleem met Peter.
 b'. Jan en Peter bespreken morgen het probleem.
 c. Jan praat morgen met Peter over jouw voorstel.
 c'. Jan en Peter praten morgen over jouw voorstel.

Een reden om deze conclusie toch niet direct te aanvaarden is dat de standaardtesten voor het onderscheiden van voorzetselobjecten niet de gewenste resultaten geven voor comitatieve *met*-PPs. De *... en pronomens doet dat XP*-test in (9) laat bijvoorbeeld zien dat de twee vermeende voorzetselobjecten in (8c) zich verschillend gedragen: terwijl het voorzetselobject *over het probleem* niet gerealiseerd kan worden als XP in de nevenschikte *... en pronomens doet dat XP*-zin, kan de comitatieve *met-PP dat wel*.

- (9) a. ?Jan praat morgen met Peter en hij doet dat over jouw voorstel.
b. Jan praat morgen over jouw voorstel en hij doet dat met Peter.

In verband met de eerder besproken kritiek van V&C (2011) op deze test is het van belang op te merken dat beide PP's weggelaten kunnen worden; vgl. de voorbeelden in (10). Het verschil tussen de zinnen in (9) kan dus niet toegeschreven worden aan een verschil in optionaliteit van de twee PP's.

- (10) a. Jan praat over jouw voorstel.
b. Jan praat met Peter.

Doordat de vermeende dubbel-voorzetselobjectconstructie in (8c) geen direct object bevat, is de woordvolgordetest natuurlijk niet van toepassing. Deze test kan echter wel toegepast worden op het voorbeeld in (8b) en voorbeeld (11) laat zien dat deze test negatief uitpakt: de comitatieve *met-PP* kan voorafgaan aan het direct object. De toepassing van de twee testen laat dus zien dat de comitatieve *met-PP* zich niet als voorzetselobject gedraagt en dat een analyse als adverbiale bepaling daarom meer voor de hand ligt.

- (11) Jan bespreekt morgen met Peter het probleem.

De stelling dat (8c) een dubbel-voorzetselobject is, kan alleen gehandhaafd worden als aangetoond kan worden dat de twee hierboven gebruikte testen niet valide zijn en dit is wat V&C (2011) proberen te doen. Zoals ik in paragraaf 2 al heb vermeld, proberen V&C de validiteit van de *... en pronomens doet dat XP*-test te ondermijnen door te beargumenteren dat deze alleen een goed resultaat geeft wanneer het voorzetselobject verplicht is. Dit laat echter het contrast in (9) onverklaard (nog afgezien van het feit dat er blijkbaar geen overeenstemming

is over de data die de stelling van V&C zouden moeten ondersteunen). Verder trachten V&C de validiteit van de woordvolgordetest te ondermijnen met behulp van een corpusonderzoek; dit is het onderwerp van de volgende paragraaf.

4. Woordvolgorde

V&C (2011: par.3) proberen aan de hand van een corpusonderzoek te laten zien dat de woordvolgordetest niet algemeen geldig is: het feit dat nominale objecten voorafgaan aan voorzetselobjecten is niet meer dan een tendens. Hiervoor onderzochten V&C in het *Twents Nieuws Corpus* het gedrag van 11 werkwoorden die met een nominaal object en een voorzetselobject kunnen voorkomen. Zij stelden vast dat de PP-NP volgorde werd gebruikt in 70 (11.9%) van de 585 gevonden constructies waarin de twee objecten in het middenveld van de zin verschenen. In tabel 1 hieronder geef ik de resultaten voor 9 van de 11 onderzochte werkwoorden. De resultaten voor *bespreken met* heb ik weggelaten omdat we juist willen onderzoeken of de comitatieve *met*-PP bij dit werkwoord een voorzetselobject is. Ook heb ik de resultaten voor *veranderen (in)* weggelaten omdat ik, zoals gesignaleerd in noot 12 van V&C's artikel, de *in*-PP in dit geval niet analyseer als voorzetselobject maar als een predicatief complement (een analyse die overigens ook niet ondenkbaar is voor *vervaardigen uit*). Dit resulteert in een kleiner aandeel PP-NP volgordes (7%), wat volledig toegeschreven dient te worden aan *bespreken met* omdat er geen PP-NP volgordes zijn gevonden voor *veranderen (in)*.

VOORBEELD	NP-PP VOLGORDE	PP-NP VOLGORDE
<i>baseren op</i>	54	13
<i>beschermen tegen</i>	92	0
<i>beschuldigen van</i>	64	0
<i>danken aan</i>	47	3
<i>herinneren aan</i>	50	0
<i>herkennen aan</i>	37	15
<i>verdenken van</i>	50	0
<i>vergelijken met</i>	73	0
<i>vervaardigen uit</i>	5	5
Total: 508	472	36

Tabel 1: Volgorde van nominale en prepositionele objecten in het middenveld van de zin naar Vandeweghe & Coleman (2011)

De resultaten lijken inderdaad te laten zien dat er geen sprake is van een absolute regel maar van een tendens, maar dit komt ook niet als een verrassing omdat in Broekhuis (2004) al aangegeven was dat de test alleen bruikbare resultaten oplevert onder een min of meer neutraal intonatiepatroon en ook De Schutter (1976) had al opgemerkt dat de volgorde van de NP en de PP afhangt van informatiestructuur van de zin. Voorbeeld (12a) laat bijvoorbeeld zien dat voorzetselobjecten vooraf kunnen gaan aan een direct object dat nieuwe informatie in het discours introduceert, zoals de indefiniëte NP *een geheel nieuwe theorie* of de door een deiktisch voornaamwoord geïntroduceerde NP *die geheel nieuwe theorie*. Voorbeeld (12b) laat hetzelfde zien voor gevallen waarin het direct object voorafgegaan wordt door het negatieve lidwoord *geen*; tenslotte lijkt het gebruik van *zulke*, vooral als het benadrukt wordt, een contrastieve focusinterpretatie van de PP te bewerkstelligen. Wat echter cruciaal is, is dat het onmogelijk is het voorzetselobject voor een direct object met een bepaald lidwoord te zetten: voorbeelden als (12c) zijn voor veel sprekers uitsluitend (marginaal) aanvaardbaar wanneer het voorzetselobject focusaccent heeft: *'dat Peter op DEZE feiten de nieuwe theorie baseerde*.

- (12) a. dat Peter op deze feiten een/die geheel nieuwe theorie baseerde.
 b. dat je op ZULKE feiten geen theorie kan baseren.
 c. *dat Peter op deze feiten de nieuwe theorie baseerde.

Om te laten zien dat de woordvolgordetest niet valide is, is het derhalve noodzakelijk te laten zien dat de werkwoorden in tabel 1 die de geïnverteerde volgorde toestaan dit ook doen als het direct object definitief is en het voorzetselobject geen speciale nadruk heeft. De bespreking in V&C (2011) suggereert dat voorbeelden van dit type niet in het corpus aangetroffen zijn; alle voorbeelden die gegeven worden zijn van het type in (12a&b) en hetzelfde geldt voor de geconstrueerde voorbeelden in Coleman & Delorge (2010), die alle van het type in (12a) zijn. Omdat de twee beoordelaars van deze bijdrage hier beiden opmerkingen over gemaakt hebben, wil ik terzijde graag opmerken dat focusaccent niet het enige middel om de volgorde voorzetselobject-direct object goed te krijgen. Zo is een voorbeeld als (13a), met een relatiefzin die behoort bij het direct object volkomen aanvaardbaar, terwijl (13b) juist onaanvaardbaar is (voorbeeld (13a) dank ik overigens aan de reviewers).

- (13) a. dat Peter op deze feiten de theorie baseerde die hem beroemd zou maken.
 b. *dat Peter de theorie op deze feiten baseerde die hem beroemd zou maken.

Het patroon in (13) is het gevolg van de eis is dat er een *minimale afstand* is tussen het betreffende voornaamwoord *die* en zijn antecedent, het direct object. De volgorde-regel is dus: het object gaat aan het voorzetselobject vooraf tenzij er speciale redenen zijn om van deze regel af te wijken (focus, relatieve bijzin, etc.). Het ligt voor de hand deze regel in de toekomst verder uit te werken binnen het kader van de zogenaamde optimaliteitstheorie.

Het is verder niet altijd duidelijk wat de resultaten in tabel 1 nu eigenlijk laten zien: zo valt bijvoorbeeld helemaal niet uit te sluiten dat de PPs die we vinden bij *herkennen* en *vervaardigen* helemaal geen voorzetselobjecten zijn. Helaas geven V&C geen geattesteerde voorbeelden, maar dat dit het geval zou kunnen zijn wordt gesuggereerd door het feit dat de *aan*-PP bij *herkennen* noch verplicht is noch semantisch geïmpliceerd wordt door het werkwoord. Een voorbeeld als (14a), bijvoorbeeld, impliceert niet noodzakelijk dat Marie/het probleem een bepaald kenmerk heeft waaraan Jan haar/het zou kunnen herkennen. Dit is anders voor een voorbeeld als (14b): als de PP *op de post* wordt weggelaten, blijft er een implicatie dat er iets is waarop Jan wacht.

- (14) a. Jan herkende Marie/het probleem niet.
 b. Jan wachtte (op de post).

Een voorbeeld als (15a) impliceert evenmin dat Peter iets transformeert in pianosonates; het is zelfs zo dat de *uit*-PP alleen in heel bijzondere gevallen gebruikt kan worden (wat ik hier aangeef met het \$-teken), bijvoorbeeld als de sonates bestaan uit gerecyclede muziekstukken. Dit staat opnieuw in fel contrast tot een voorbeeld als (15b), dat duidelijk impliceert dat er potentiële gevaren zijn waartegen de bevolking beschermd dient te worden.

- (15) a. Peter vervaardigde veel pianosonates (^{\$}uit zijn eerste proefsels).
 b. De politie beschermt de bevolking (tegen dieven en moordenaars).

Uit bovenstaande concludeer ik dat het corpusonderzoek eigenlijk geen enkele aanwijzing biedt om aan te nemen dat de woordvolgordetest niet bruikbaar zou zijn (mits op correcte wijze toegepast) en dat er dus alle reden is om *met*-PPs niet als voorzetselobject te analyseren.

5. Meer overwegingen

Zoals gezegd heb ik de resultaten van het corpusonderzoek voor het werkwoord *bespreken met* niet in tabel 1 opgenomen. V&C stelden vast dat 34 (35%) van de 96 gevallen in de PP-NP volgorde verschenen. Ik ben opnieuw geneigd om dit te interpreteren als ondersteuning voor de claim dat comitatieve *met*-PPs fungeren als bijwoordelijke bepalingen. Vandeweghe (2011) en V&C (2011) geven (onbedoeld) verdere onafhankelijke ondersteuning voor deze conclusie. Zij merken namelijk op dat *met*-PPs in sommige gevallen gemodificeerd kunnen worden door het element *samen*. Omdat voorzetselobjecten normaal gesproken niet gemodificeerd kunnen worden, concluderen zij dat dit element alleen toegevoegd kan worden als de *met*-PP gebruikt wordt als adverbiale bepaling. Hieruit wordt vervolgens geconcludeerd dat de *met*-PP in (16a) een adverbiale bepaling is, terwijl de *met*-PP in (16b) een voorzetselobject is (of het laatste ook werkelijk zo is, laat ik maar even in het midden). Ik heb voor de duidelijkheid voorbeeld (16a') toegevoegd om te laten zien dat *samen met Marie* in zinsinitiële positie kan worden geplaatst en dus inderdaad gezien moet worden als een constituent (de éénzinsdeelproef).

- (16) a. Jan wandelde (samen) met Marie naar de dierentuin.
 a'. Samen met Marie wandelde Jan naar de dierentuin.
 b. Jan trouwt morgen (*samen) met Marie.

Het bovenstaande betekent dus dat we nu de beschikking hebben over een nieuwe test (die niet genoemd wordt in de inventarisatie in Broekhuis 2004) om de syntactische status van de *met*-PPs te helpen bepalen: als de *met*-PPs gemodificeerd kan worden door *samen*, hebben we on-dubbelzinnig te maken met een adverbiale bepaling; wanneer dit niet mogelijk is, dan kunnen we te maken hebben met een voorzetselobject. Toegepast op de voorbeelden in (8b-c) krijgen we het volgende resultaat.

- (17) a. Jan bespreekt het probleem samen met Peter.
 b. Jan praat samen met Peter over het probleem.

Mijn oordelen over de voorbeelden in (17) laten daarom ondubbelzinnig zien dat de *met*-PPs in (8b-c) adverbiale bepalingen zijn. En dit laat op zijn beurt zien dat we kunnen concluderen dat de hypothese dat werkwoorden ten hoogste één voorzetselobject kunnen nemen voorlopig overeind blijft.²

6. Conclusie

De conclusie dat comitatieve *met*-PPs adverbiale bepalingen zijn, lijkt mij bijzonder wenselijk gegeven het feit dat er op dit moment consensus lijkt te bestaan over het feit dat werkwoorden maximaal twee objecten kunnen nemen; zie de bespreking in paragraaf 2. De opvatting van de Vandeweghe-groep dat comitatieve *met*-PPs secundaire voorzetselobjecten zijn, zou ons immers dwingen aan te nemen dat voorbeeld (18a) drie objecten bevat—voor de volledigheid heb ik de voorbeelden in (18b-c) toegevoegd om te laten zien dat de *met*-PP gemodificeerd kan worden door *samen* en de in paragraaf 2 besproken alternatie vertoont.

- (18) a. Jan beveilig met Peter het huis tegen inbraak.
 b. Jan beveilig samen met Peter het huis tegen inbraak.
 c. Jan en Peter beveiligen het huis tegen inbraak.

Verwerping van de hypothese dat comitatieve *met*-PPs voorzetselobjecten zijn, voorkomt derhalve dat we zo'n beetje alle bestaande syntactische theorieën grondig zouden moeten herzien.

Noten

1. Voorbeeld (2d) kan natuurlijk ook gepassiveerd worden, maar dat is hier niet relevant. Misschien dat sommige sprekers enige moeite hebben met de passieve zin in (2c'), maar een Google Web search laat zien dat, bijvoorbeeld, de sequentie [*er werd ons verteld over*] regelmatig op het internet voorkomt; [*wij werden verteld over*] is zeer zeldzaam maar komt wel voor; zie ook Haeseryn e.a. (1997:1408).
2. Eén van de beoordelaars merkt terecht op dat richtingsbepalingen in zinnen als *De kat zit vlak naast de deur* wel gemodificeerd kunnen worden. De reviewer vervolgt: "Als deze PP's voorzetselobjecten zijn, zoals gesuggereerd door hun niet-weglaatbaarheid en door de 'X doet dat'-test (?:De kat zit en ze doet dat vlak naast de deur), dan is het argument dat voorzetselobjecten geen adjunct kunnen hebben

ongeldig”. Dit klopt natuurlijk, maar er zijn dan ook redenen om aan te nemen dat dergelijke PPs *geen* voorzetselvoorwerpen zijn maar predicatieve complementen (d.w.z. een soort bepalingen van gesteldheid); dit werd kort besproken in Broekhuis (2004) en zal uitgebreid worden behandeld in Broekhuis e.a. (te verschijnen).

Geraadpleegde literatuur

- Broekhuis, Hans. 2004. Het voorzetselvoorwerp. *Nederlandse Taalkunde* 9:97-131.
- Broekhuis, Hans, Norbert Corver, en Riet Vos. te verschijnen. *Syntax of Dutch. Verbs and verb phrases, Volume 1*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Colleman, Timothy, en Martine Delorge. 2010. Inhoudsobjecten, partnerobjecten en de dubbel-voorzetselobject-constructie. In *Artikelen voor Magda Devos bij haar afscheid van de Universiteit Gent*, eds. Johan De Caluwe en Jacques Van Keymeulen, 111-126. Gent, Academia Press.
- De Schutter, Georges. 1974. *De Nederlandse zin. Poging tot beschrijving van zijn structuur*. Brugge: De Tempel.
- De Schutter, Georges. 1976. De bouw van de Nederlandse zin: beschrijving en voorstel tot beregeling. *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 86:165-282.
- Haeseryn, Walter, Kirsten Romijn, Guido Geerts, Jaap De Rooij, en Maarten C. Van den Toorn. 1997. *Algemene Nederlandse spraakkunst*. Groningen: Nijhoff.
- Heringa, Herman. 2012. *Appositional constructions*, Rijksuniversiteit Groningen: PhD thesis.
- Heringa, Herman, en Mark De Vries. 2008. Een semantische classificatie van appositives. *Nederlandse Taalkunde* 13:60-87.
- Kayne, Richard S. 1994. *The antisymmetry of syntax*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Neeleman, Ad, en Fred Weerman. 1999. *Flexible syntax. A theory of case and arguments*. Dordrecht/Boston/London: Kluwer.
- Vandeweghe, Willy. 2007. *Grammatica van de Nederlandse zin*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Vandeweghe, Willy. 2011. Het voorzetselvoorwerp en de hiërarchie der objecten. *Nederlandse Taalkunde* 16:88-101.
- Vandeweghe, Willy, en Timothy Colleman. 2011. Drie-argumentstructuurconstructies met een voorzetselobject. *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 121:205-228.
- Vandeweghe, Willy, en Magda Devos. 2003. Relationele subtypen bij voorzetselobjecten. *Leuvense Bijdragen* 92:103-114.